

РЕЦЕНЗИЯ

от Петя Александрова Александрова

Професор и доктор на науките в направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“

За придобиване на научно-образователната степен „доктор“ по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“, с кандидат ас. Борислава Димова, докторант по „Кинознание, киноизкуство и телевизия“ към департамент „Кино, реклама и шоубизнес“ на НБУ.

Дисертационният труд на Борислава Димова „Университетската телевизия на НБУ между опита и новаторството“ е важен, интересен и актуален по две причини: първата е научна и тя е стремежът на автора да актуализира една концепция за университетска телевизия на НБУ, за краткост наричана НБУТВ (по модела на проф. Иво Драганов), появила се преди повече от 10 години, но практически с възможности за осъществяване днес, като я превърне в нова и авторска платформа за бъдещето на НБУТВ. А втората е приложна - да разгледа конкретни примери за вече реализирани за тази нова структура формати и да предложи бъдещи такива. Чрез първия избор в дисертацията старата и новата концепции се вписват в по-общи културни, телевизионни, поколенчески и онлайн традиции, с намерението на познатото да се погледне от по-различен ъгъл. Чрез втория се проследява развитието и надграждането от формат към формат със съответните прагматични изводи за плюсовете и минусите на отделните предавания, технологичен и организационен капацитет.

Дисертацията е разгърната на 150 страници и е построена в четири глави, увод, заключение, библиография и приложения с 6 интервюта. Отделно са добавени линкове към четирите реализирани формата на NBUTV.

Веднага трябва да обърне внимание на много прегледната структура на текста, който точно формулира целите и задачите на Борислава Димова. Вероятно това се дължи и на високата степен на познаване и практическа ангажираност на докторатката в състоянието на НБУТВ. Особеността на докторантския труд е, че теоретичните разсъждения почиват на авторско интерпретиране на нестартирал и непроверен модел – нито по времето на концепцията на проф. Иво Драганов, нито по времето на писането на този труд. Затова Борислава Димова предлага решения на приложни проблеми,

които да представляват оригиналния ѝ принос в концепцията - една обърната перспектива от практиката към теорията.

В увода се набелязват предмета (университетската телевизия на НБУ), целите (изследването на перспективите в този незавършен проект в непосредствената близост до неговото реално начало), задачите (проучване на условията на образователен и телевизионен проект от модерен тип, нова визия за НБУТВ като вид социална мрежа, необходимост от включване на иновативни подходи в учебно-образователния процес), методологията на изследването (сравнителен анализ на различни теоретико-практически изследвания от областта на медиите в дигиталната ни съвременност, Case Studies чрез интервюта със студенти и преподаватели, комбиниращи количествени и качествени подходи), а също възприетите ограничения, които произхождат от факта, че НБУТВ реално днес все още не съществува. Защитаваната теза в дисертационния труд е, че „НБУТВ може да се превърне в алтернатива на конвенционалните телевизии, в работещ модел на университетска медия и във вид дигитална мрежа със собствен канал“.

Първа глава сбито запознава с основни етапи в изграждането на телевизията като средство за масова информация, различните модели на телевизионно финансиране и управление и мястото на университетските телевизии сред тези модели. Следва анализ на предложената концепция за бъдещата университетска телевизия в книгата на Иво Драганов „Четвъртата възможност- университетска телевизия“, от която се изтеглят някои положения, но предвид далеч по-късната реализация се стига до първия авторски извод, че „НБУТВ към момента разполага с база, към чиито възможности трябва да пригоди своите продукции, а не обратното.“ Перспективите пред университетската медия докторантката вижда в създаването на по-скоро монотематичен програмен профил. Тя поставя акценти върху няколко от най-успешните проекти на НБУ: майсторски клас на Георги Дюлгеров, фестивал „Нова вълна“, проект „Рекламна академия“, майсторски клас на Райна Кабаиванска и други, без да претендира за изчерпателност. Те обаче не са свързани с НБУТВ, споменават се всъщност като имиджов продукт.

Втора глава се занимава с възможните посоки за развитие на НБУТВ. Тя започва с характеристика на поколението Z, за да изтъкне децентрализацията в дигиталния свят, което означава да се скъса с конвенционалната линейна форма на телевизия, ако се търси популярност сред младата аудитория. Направен е опит за представяне на НБУТВ като вид социална мрежа, като основно тук е полезността на

съдържанието и редуцирането на редакторската намеса в него. Докторантката предлага свой авторски „проект за непрекъснато паралелно създаване и разпространение на аудио-визуално съдържание от всички в дигиталните канали на НБУ“ (с.69) и го разгръща поетапно в 6 стъпки. Тук откривам един от научните приноси на Борислава Димова – разглеждането на НБУТВ като социална мрежа, не като телевизия, което обаче предполага и промяна в заглавието. За улеснение на читателя на текста смятам, че е уместно да се уточнят съвсем телеграфно нюансите между социална мрежа, социална медия, платформа и телевизия, в контекста на медийната конвергенция. Вече като практически принос докторантката описва в детайли как с помощта на съвременни технически възможности всеки член на университетската структура би могъл да се превърне освен в потребител (зрител) и в автор на телевизионно съдържание. И предлага свое „комплектоване“ на екипи за работа. Съвсем актуално звучат и разсъжденията ѝ за включването на НБУТВ в образователния процес, особено в ситуация на пандемия.

Третата глава анализира предизвикателствата (техническите възможности на мрежите да осигурят едновременното ползване на едни и същи виртуални платформи от милиони студенти и преподаватели по света), преминаването от „phygital“ в изцяло дигитален свят, преоткриването на платформата zoom за работа във виртуална среда. Следва описание на реализираните проекти от студенти и преподаватели, създадени изцяло онлайн, хибридно или в Радио-телевизионния център на НБУ: „Език под лупа“, „Професия: студент“, „Лицата на НБУ“ и „Времето на Европа“. Проектите са разгледани детайлно, като са обръща внимание на спецификите на всяко, предимствата, допуснатите грешки и препятствия за бъдеща работа. Приложните приноси на докторантката в тази част са нейните изводи в конкретните формати за дължината на предаванията, за обособяването на професионален екип, за текучеството на студентите, за техническата и още повече производствената подкрепа, за необходимото време за производство и архив, за матрицата на виртуалните дискусии, за постпродукцията и монтажа. Например тя посочва и като един от основните проблеми пред осъществяването на каквато и да е форма на истинска тв програма липсата на техника за външни снимки към ТВ студиен комплекс. Което е наблюдение на изцяло ангажиран с работата там режисьор и преподавател – другото лице на докторантката. Тя настоява да се изясни за всички работещи в структурата дали функцията на Тв студиото и комплекса в РТЦ ще бъде повече обучителен център или повече производствен – което също в този случай е сред фундаменталните приложни проблеми.

Борислава Димова анализира програмните предложения на проф. Драганов за бъдещата НБУТВ (концепция „Новини“, концепция „Публицистика“), разгледани през производствените възможности на НБУ и РТЦ към дадения момент. „Реално днес пред НБУТВ стоят нелеките задачи да създаде образователен и телевизионен проект от нов вид - хибриден модел между утвърдения опит в правенето на телевизия и формирането на актуално съдържание, синтезирани и предложени от преподаватели – експерти в своите области в НБУ и новаторството в откриване на непроходени телевизионни територии в интернет от студентите на днешния и утрешен, бързо променящ се и свръх технологичен ден.“

В четвъртата глава се предлагат аргументирано и в детайли разработените идеи за два дигитални канала НБУТВ и НБУТВ филм по моделите на National Geographic Channel и Netflix (поредиците „Abstract“ и „Explained“). Тук най-вече се проявяват силните страни на докторантката: способност да обобщава натрупан опит, оригинално мислене, практическа насоченост. Според текста най-перспективно е седмично магазинно предаване „НБУТВ представя“, което в подрубрики да обхване всички важни събития интересуващи средата на НБУ, като с времето и с помощта на актуални форми да бъде припознато, както от създателите на НБУТВ, така и от нейната бъдеща аудитория. Веднага ми се иска да вляза в диалог с Борислава Димова дали седмичният му формат е реалистичен, както в момента, така и в близко бъдеще, базирайки се на подобно предаване, което се случваше на територията на НБУ и с участието на студенти („Нещотърсачи“, съвместно с БНТ). Нито като технически, нито като организационен, нито като експертен потенциал виждам възможност за такъв регулярен цикъл. От друга страна, нали точно докторантката отхвърля нуждата от линейна структура на бъдещата НБУТВ, тогава защо да „закотвяме“ предаването като седмично? Но си давам сметка, че всъщност това би бил един възможен професионален разговор след и извън доктората, когато НБУТВ стане реалност.

В заключението на дисертацията се описват предложението на създаването на единствен магазинен телевизионен блок („НБУТВ представя“) и образователни филми, в които приоритетно да се избират общовалидни теми, част от науката навсякъде по света, а не специфичните ни регионални търсения и постижения. И накрая Борислава Димова извежда като ключова в изследването си думата „екип“.

Научните и приложни приноси на този труд виждам в няколко посоки:

1. Теоретично преразглеждане на познати на авторката концепции за университетски телевизии и по-конкретно тази на проф. Иво Драганов за НБУТВ

2. Възглед за университетската телевизия като социална мрежа с тенденция за социална медия и телевизия от нов тип.
3. Предлагане на собствен авторски проект за непрекъснато паралелно създаване и разпространение на аудио-визуално съдържание от всички в дигиталните канали на НБУ.
4. Концепция за два дигитални канала НБУТВ и НБУТВ филм по моделите на National Geographic Channel и Netflix (поредиците „Abstract“ и „Explained“).
5. Концепция за магазинно телевизионно предаване „НБУТВ представя“
6. Високата степен на лично участие на докторантката – тя присъства във всичките четири посочени проекта, заснети онлайн, хибридно и в Радио-телевизионния център на НБУ като режисьор, като преподавател и като ментор.
7. Критично мислене към вече създадените продукции, както и към бъдещите такива на НБУТВ, заради не съвсем ясно дефинирания програмен профил на канала, недостатъчните производствени ресурси, недостатъчен експертен персонал, който да е ангажиран и т.н., разглеждани в отделните глави

Препоръки и бележки към „Университетската телевизия на НБУ между опита и новаторството“

Разкъсвана между всеотдайната си работа за РТЦ на НБУ, желанието си за преосмисляне на концепцията за бъдещата НБУТВ и интензивната преподавателска дейност, нормално е Борислава Димова да допусне и някои пропуски. Преди всичко бих ги обяснила с липсата на време, не толкова за написването на труда, колкото за редактирането му на финала. Струва ми се, че не е намерен ключът как да бъдат интегрирани интервютата и извеждането им в приложения (за 4 от тях са посочени линкове в Youtube, други две са свалени с текст). В доктората често авторката се позовава на тях и оставя в мен очакването да ги прочета в разгърнатия им вид. Това е и моята препоръка при евентуално издаване на труда в книга – да ги включи по адекватен начин. Или, ако не смята за нужно да бъдат публикувани целите, вътре да в текста да преработи и редактира само отделни изказвания.

Бих изразила също съмнение в първа глава доколко общото въстъпление тип „какво представлява телевизията“ е необходимо и не са ли достатъчно познати и само щрихираны изложените теории и представяния сред морето от налична информация? Литературата за цитиране в тази посока е огромна, дори и сред кадрите на НБУ. Бих предпочела докторантката всъщност да ни запознае само, но по-обстойно с университетски студия тип Радио-телевизионен център на НБУ в други български

вузове (тя споменава мимоходом само СУ на с. 28, но такива съществуват в УНСС и НАТФИЗ, а предполагам също и в ЮЗУ и Американския университет в Благоевград, предвид програмите им по кино и по масови комуникации). А също, и по възможност да направи паралел с аналогични на нашите проекти техни формати.

Лични качества на автора

Познавам Борислава Димова като всеотдаен преподавател, който непрекъснато се стреми да „влезе под кожата“ на студентите. Наблюдавала съм я как работи върху техните проекти – винаги с желание да вникне в тяхната гледна точка, за да бъде максимално полезна на тяхното себеизразяване. В нея липсва нарцисизмът на ментора, който поучава – не, тя е събеседник, слушател, приятел. И така е много полезна при несигурните първи стъпки на студентите. Ръководи дипломни работи, а когато не ги консултира, участва на финала в различни комисии.

Като колега е винаги услужлива и на точното място в точното време – можеш да разчиташ на нея и няма да те подведе. Активно се включва в проектите на департамента, преживява ги като свои и не остава равнодушна към никого и нищо. Даде много от себе си в организацията на фестивала за студентски филми „Нова вълна“, участва в повечето начинания не само на програмата „Кино и телевизия“, а и на общите проекти на НБУ, които предполагат режисура. Създава филми и визуални портрети на колеги, с които те могат само да се гордеят и постоянно се използват за имиджа на НБУ.

Затова е много подходяща за работата си в бъдещата НБУТВ, където се общува на различно ниво и с крайно разнообразна аудитория. Комуникативните качества на Борислава Димова са нейна визитна картичка и като преподавател, и като възможен мениджър на телевизията, и като режисьор. Защото зад гърба ѝ, въпреки младостта, стои солидна продукция в обществените и частни телевизии. Повечето съмнения, неволи и предизвикателства в новата дигитална среда и новите формати, споделени в този труд, са и лично проверени в нейната собствена практика, грешките са на неин гръб, но и успехите са радостта ѝ.

В заключение с цялото ми уважение към постигнатото в текста и режисьорската работа на Борислава Димова смятам дисертацията в нейния обхват, тези, изводи, разгледани примери модели и предавания и анализи, взети в тяхната съвкупност, за стойностен и най-вече приложно полезен труд. Възприемам го не като завършен, а само като начало на един, надявам се не трънлив, път в осъществяването на предлагания

собствен авторски проект за непрекъснато паралелно създаване и разпространение на аудио-визуално съдържание от всички в дигиталните канали на НБУ.

Което ми дава основание да го оценя като самостоятелно изследване с редица достойнства и да предложа на членовете на научното жури **на Борислава Димова да бъде присъдена образователно-научна степен “доктор”**.

София, 24.01.2022

С уважение: